

TÜRK DÜNYASI ZİRVE ŞAİRLERİNDE BAĞIMSIZLIK TEMASI

Vedat YEŞİLÇİÇEK*
Musa ŞENOL**

Özet

Türk edebiyatının geniş manevi sınırları içerisinde, asırlardır varlığını sürdüren edebi faaliyetlerin esasını Türklerin karşı karşıya kalmış olduğu baskı ve zulümler oluşturur. Bütün bunlara rağmen, bu coğrafyalarda yaşayan Türkler ortak bir ses olarak -birbirinden çok uzakta olsalar da- “bağımsızlık” duygusunu dile getirmişlerdir. Bu üstün meziyet, farklı coğrafyalarda yaşanan zulümlere rağmen, buralarda yaşayan Türklerin kültür ve medeniyetlerini, benliklerini canlı tutmalarının yolunu açmıştır. Anadolu’dan Kafkasya coğrafyasına, Orta Doğu’dan Yemen’e uzanan ve orada Balkanlar’ı kucaklayan bu geniş Türk Coğrafyası’nın baskın temi ‘istiklal’dir.

Anahtar Kelimeler: Türk Dünyası, şiir, bağımsızlık, edebiyat.

THE THEME OF INDEPENDENCE IN THE BEST KNOWN TURKISH POETS

Abstract

Turkish people’s literature activities stemed from the difficultes and troubles that they endured nevertheless, Turkish people living in the vast areas all talk about “independece” unonimously even though they lived for every from each other. This high quality embedded in Turkish people caused them to preserve their identity culture and civilizitions despite of the difficulties and troubles. The dominant idea among Turkish people living from Anatolia and Middle East to Lacasions and Balkans is independence.

Key Words: Turkish World, poem, independence, literature

Türkiye Türklerinin verdiği onurlu mücadele, hem dış Türkler açısından hem de diğer mazlum milletler açısından örnek teşkil edecektir. Bu yazıda, Türkiye Türklerinin verdiği istiklâl mücadelesinin dış Türklerin edebiyatına “tematik” açıdan nasıl konu edildiği örneklemeler yoluyla ortaya konacaktır/konmaya çalışılacaktır.

19. asrın sonlarına doğru yaklaşırken Türkler açısından yaşandığı felâketler, 20. yy başlarında onları tarihten silme gayretiyle karşılaştırmıştır. Balkanlar’dan Kafkaslar’a oradan Orta Doğu’ya kadar uzanan geniş

* Öğr. Gör. Dr., Uşak Üniversitesi Eğitim Fakültesi Ortaöğretim Sosyal Alanlar Bölümü

** Öğr. Gör., Uşak Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümü

coğrafyadaki Türk hâkimiyeti 20. yy'da yerini hüznü bir ricata terk edecektir.

Bütün bu coğrafyadaki bağımsızlık mücadelelerinin hiç kuşkusuz en önemlisi Anadolu'da yaşanan mücadeledir. Tanzimat Devri Türk Edebiyatının çok önemli bir siması olan ve "Vatan Şairi" unvanıyla da bilinen Namık Kemal'in "Vatan Makalesi" (N. Kemal, 1327) adlı eserinde, söz konusu Türk coğrafyası büyük bir insan bedeni olarak tasavvur edildikten sonra Anadolu bu bedenin "kalbi" olarak tanımlanır. Bu tanım, Anadolu savunmasının ne denli önemli olduğunu ortaya koyması bakımından önemlidir. Benzer yaklaşımlar, Türkiye Türklerinin Edebiyatları açısından zenginleştirilebilir. İstiklâl Marşının şairi M. Akif'in "Çanakkale Şehitleri-Bülbül..." gibi şiirlerinin yanı sıra M. Emin, Kamalettin Kamu vb. birçok ismin onlarla şiirini hatırlamak, bu dönemin Türk edebiyatına etkisini göstermek bakımından yeterlidir. Aynı durumu nesir alanında da görmemiz mümkündür.

Bu anlamda, Kazak Türklerinin milli şairi Mağcan Cumabayulı, 1919'da İstanbul'un işgali üzerine "Alıstağı Bavırma" (Uzaktaki Kardeşime) (Ercilasun, 1989: 244-245) adlı bir şiir yazarak binlerce kilometre öteden Türkiye'deki kardeşlerine seslenmektedir.

Alısta avır azap şekken bavırım.	<i>Uzakta ağır azap çeken kardeşim!</i>
Kuvarğan beyşeşekteg kepken bavırım	<i>Kurumuş lâle gibi çöken kardeşim</i>
Kalmağan kalın cavdın ortasında	<i>Etrafını sarmış düşman ortasında</i>
Köl kılıp közdin casın tökken bavırım	<i>Göl kılıp göz yaşını döken kardeşim</i>
Alındı avır kayğı capkan bavırım	<i>Önünü ağır kayğı örtmüş kardeşim!</i>
Ömrinşe capa körgen cattan bavırım.	<i>Ömrünce yaddan cefa görmüş kardeşim!</i>
Tüksiygen cüregi tas cavız candar	<i>Hor bakan, yüreği taş, kötü düşman</i>
Tiridey terin tonap catkan bavırım.	<i>Diri diri derini soymuş kardeşim!...</i>
Apırmay, emes pe edi altın Altay	<i>Ey pîrim! Değil miydi Altın Altay</i>
Anamız bizdi tapkan; asav tayday	<i>Anamız bizim? Bizlerse birer tay.</i>
Bavırında cürmep pedik salıp oynak?	<i>Bağrında, yürümedik mi serazat?</i>
Cüzimiz emes pe edi carkın ayday?	<i>Yüzümüz değil miydi ıstık saçan ay?</i>

.....

Atlaydın altın küni erkeletip, *Altay'ın altın günü nazlanarak*
Kelgende colbars bop, cana er cetip. *Gelende, sen pars gibi bir er olarak,*
Akteniz, Karateniz arcağına, *Akdeniz, Karadeniz ötelere,*
Bavırım, meni tastap kaldın ketip! *Kardeşim. Gittin beni bırakarak!...*
Men kaldım cas balapan, kanat kakpay; *Ben kaldım yavru balaban, kanat açamam,*
Uşam dep umtılsam da damıl tappay, *Uçam diye davransam bir türlü uçamam,*
Cön silter, col körseter can bolmadı! *Yön bulduran, yol gösteren can kalmadı;*
Cavız cav koysın ba meni endi atpay?! *Yavuz düşman koyar mı şimdi beni vurmadan*
Korğasın cas cürekke oğı battı. *Kurşunlar genç yüreğime saplandı,*
Künesiz taza kanım suvday aktı *Günahsız taze kanım su gibi aktı;*
Kansırıp elim kurup esten tandım, *Kansız kalıp, kuruyup bayıldım,*
Karanğı abaktığa berik captı.. *Karanlık mahbese sıkıca kapattı.*
.....
Bavırım! Sen o cakta, men bu cakta, *Kardeşim! Sen o yanda, ben bu yanda,*
Kayğıdan kan cutamız, bizdin atka *Kayğıdan kan yutuyoruz, bizim adımıza*
Layık ba kul bop turuv; kel keteyik *Layık mı kul olup durmak, gel gidelim*
Altay'ğa, ata miras altın taka. *Altay'a, atadan miras Altın tahta.*

Cumabayulı'nın 30 Ekim 1918 yılında imzalanan Mondros Mütakeresi'nden sonra İstanbul'un işgal edilmesi üzerine yazdığı bu şiir, farklı Türk coğrafyalarında da olsa birlikte çarpan bir yüreğin feryadını yansıtmaktadır. 20. yüzyılın başlarında tek Müslüman Türk devleti olarak kalan Osmanlı'nın ve onun payitahtının işgali sadece Anadolu Türkleri için değil, bütün Türk boyları için kabul edilemez durumdur. Cumabayulı,

binlerce kilometre öteden, bu kabul edilmez duruma direnen Anadolu Türklerine seslenmektir.

Şair, Anadolu Türkleriyle aynı kaygı ve azabı yüreğinde hisseder onu etrafını sarmış düşman ortasında, kendi gözyaşından oluşan bir göl içerisinde tasavvur eder.

Daha sonra, Türklerin Altaylar'dan ayrılarak dağılışına ve yalnızlaşmasına vurgu yapar. Cumabayulı, bu ayrışmanın güçsüz kalmayı beraberinde getirdiğine inanır. İlk bakışta bir tükenişin izleri kendisini hissettirse de şair bu dörtlüklerde Türklerin şanlı mazisini hatırlatarak gelecek aydınlık günleri imâ eder.

Türklerin özgürlükleri uğruna çektikleri sıkıntılar, farklı coğrafyalarda yaşasalar da aynılık gösterir. Ancak, hangi coğrafyada olursa olsun bu tür baskılar karşısında Türk aydınları ve şairleri sessiz kalmamıştır.

Çağdaş Özbek edebiyatının en tanınmış şair ve yazarlarından Abdülhamit Süleyman Çolpan'ın "Kişen" (Zincir) (Özbay, 1994: 388) adını taşıyan şiiri bu anlamda önemli bir örnektir. Çolpan aynı yüzyılda Özbek Türklerinin maruz kaldığı baskıyı birtakım semboller yoluyla şöyle dile getirmiştir:

Kişen, gevdemdeki izler bukün hem ketgeni yoktur
 Temir barmaklarının dağı, bütkül ketgeni yoktur!
 Ne müdhiş, ne savuk-menhus, ne kızganmas kuçağın bar!
 Beşer tarihinin her safhasında kanlı dağın bar!
 Yumulmuş közlerinin her biri bir elni kahreyler,
 Fakat bir barlığındır kim, bütün barlıkni zehreyler!
 Kulup birlen senin erkinde köp yıllar kalup kittim...
 Fakat her tebrenişten kurtuluşlıkni ümid ettim.

Kişen! Gevdemdeki dağın henüz hem bitkeni yoktur!
 Fakat bütkül kutulmakğa ümidim emdi artıktır!...

(Türkiye Türkçesiyle)

*Zincir, vücudumdaki izler bugün dahi kaybolmamıştır!
 Demir parmakların dağı büsbütün gitmemiştir!*

*Ne müthiş, ne soğuk-uğursuz, ne merhametsiz kucağın var!
 İnsanlık tarihinin her safhasında kanlı izin var!*

*Yumulmuş gözlerinin her biri bir halkı kahreyler,
 Fakat varlığındır ki, bütün varlığı zehreyler!*

*Kilit ile senin gücünde çok yıllar kaldım...
Fakat her sarsıntıdan kurtuluşu ümit ettim.*

*Zincir! Vücudumdaki dağın henüz kaybolmamıştır.
Fakat tam kurtuluş için ümidim şimdi artmıştır.*

Türk ve dünya edebiyatında ortak bir imge olarak karşımıza çıkan “zincir”, genellikle zulmün, baskının ve esaretin karşılığı olarak kullanılmıştır. Çolpan, bu imge yoluyla tarih boyunca ve yaşadığı sırada Türklerin karşılaştıkları zulümlere dikkat çeker. Söz konusu durum farklı coğrafyalarda da olsa Türkler için aynı şekilde tezahür etmektedir. Bu dizelerde en çarpıcı unsur son mısırda karşımıza çıkar. Tarih boyunca bu türden oyunlarla karşılaşan Türkler, Çolpan’a göre son ve bitirici direnişlerini yapmaktadırlar. Onlar için “tam kurtuluşun ümidi” şimdi belirmiştir. Bu ümit elbette Anadolu Türklerinin şanlı direnişiyle yakından ilgilidir.

İstiklâl teminin yılmaz bir savunucusu olan Çolpan’ın aynı tematik yapıyla karşımıza çıkan bir şiiri de “Men ve Başkaler” adını taşır. (Yaman, 1996: 917)

Külgen başkalerdir, yığlegen menmen,	<i>Gülen başkalarındır, ağlayan benim,</i>
Oynagen başkaler, inlegen menmen.	<i>Oynayan başkaları, inleyen benim.</i>
Erk erteklerini eşitgen başka,	<i>Hürriyet masallarını işiten başka,</i>
Kullik koşğını tinlegen menmen...	<i>Kölelik türküsünü dinleyen benim...</i>
Başkada kanat bar, kökke uçadır,	<i>Başkalarının kanadı var, göğe uçuyordur,</i>
Şahlerge konadır, bağde yayraydır.	<i>Dallara konuyor bahçelerde gülüp oynuyordur.</i>
Sözleri sedefdek, tavuşi naydek,	<i>Sözleri sedef gibi, sesi ney gibi,</i>
Küyini her yerde elge sayraydır.	<i>Ezgisini her yerde ele şakıyordur.</i>
Mende-de kanat bar, lekin bağlengen...	<i>Benim de kanadım var, lâkin bağlanmış</i>
Bağ yokdır, şah yokdır, kalın devar bar.	<i>Bağ yoktur, dal yoktur, kalın duvarlar var.</i>

Sözleri sedefdek, tavuşı naydek	<i>Sözleri sedef gibi, sesi ney gibi,</i>
Küyim bar... uni-de devarler tingler.	<i>Ezgim var... onu da duvarlar dinler...</i>
Erkin başkalerdir, kamalgen menmen,	<i>Hür başkalarıdır, hapsedilen benim,</i>
Hayvan kataride sanalgen menmen.	<i>Hayvan yerine konulan benim.</i>

Çolpan bu şiirinde, hürriyet masallarını işitenlerin başkaları, kölelik türkülerini dinleyenlerin baskı ve zulüm altında yaşayan Türkler olduğuna vurgu yapmaktadır. Şairin bu anlamda kaleme aldığı bir başka şiiri ise “Kozğalış” (Özbay,1994: 386) adını taşır.

Ey! Sen meni hakir körgeñ, tuban degen efendi!
 Ey! Üstimde bir umrge hoca bolmak istegen,
 Ey! Boynimge kişen salib, halaketge sudregen,
 Közleringni zeherletib oynatmegil, bes endi!

*Ey! Sen beni hakir gören, sefil diyen efendi!
 Ey! Üzerimde bir ömür hükümranlık kurmak isteyen,
 Ey! Boynuma zincir takıp helak etmeye sürükleyen,
 Gözlerini zehirleyip oynatma, yetti artık!*

Kişenglering zeng basgendir, sergek bolkim, üzilir
 Tamırımnda kozğalışning vahşiy kanı güpürdi.
 Eski fikr, an’analer endi bütkül üzildi,
 Ya bitermen, yaki sening saltanating buzilür!

*Zincirlerin pas tutmuştur, çabuk ol, kopabilir,
 Damarımda ayaklanmanın vahşî kanı köpürdü.
 Eski fikirler, an’aneler artık tamamen kayboldu,
 Ya ben biterim veya senin saltanatın yıkılır!*

Ey! Sen meni kul ornide işletguvçi efendi,
 Titre, korkkim, bağlık kuling baş kötergen küç endi!

*Ey! Sen beni köle yerine koyan efendi!
 Titre, kork ki bağlı kölen baş kaldırmış güç artık.*

Çolpan’ın bu şiirdeki bireysel tavrı, o zamanki bütün bir Türk dünyasının şahsiyetli duruşunu temsil eder. “Efendi” Türk’e efendilik

yapmak isteyen, onun üzerinde emperyal emellerle hükümlanlık kurmak isteyen milletleri temsil eder. Buradaki söyleyişle İstiklâl Marşımızdaki;

Garbın afâkını sarmışsa çelik zırhlı duvar
Benim iman dolu göğsüm gibi serhaddim var

dizeleri arasındaki benzerlik dikkate şayandır. Çolpan, emperyal emellerle kendisine bakanlara, “Titre, kork köle gibi gördüğün bir millet artık sana baş kaldırmış büyük bir güçtür.” diyor. İki farklı coğrafyadan yükselen fakat aynı duyuş ve düşünüşün kalbî ritimlerini anımsatan bu dizeler, Türk’ün istiklâl duygusuna olan yaklaşımını ortaya koymaktadır.

Yine bir Özbek şair olan Aybek’in “Erkin Kuş” (Hür Kuş) (Ercilasun, 1991: 188) adlı şiirinde de benzer temalarla karşılaşırız.

Melek kebi güzel bir kuş Tal şâhige kelib kondi. Dedim: “Kuşça, yanımge tüş, Yaş könglimge elem toldi. Biraz küyle, şe’ring söyle, Mahzun ruhi kanat kalksin! Sırlı güzel nağmelering Emelimning şâmin yaksin.”	<i>Melek gibi güzel bir kuş Ağaç dalına gelip kondi. Dedim: “Kuşçuk, yanıma gel, Genç gönlüme elem doldu. Biraz şaki, şiirini söyle, Mahzun ruhum kanat çırpsın Sırlı güzel nağmelerin Arzumun mumunu yaksın”</i>
Yandım erkning sevdaside, Kafeslerden cuda bezdim. Bakçalarning gicranide Yüreği kan tutkun edim. Koy, çakırma kökke uçay,	<i>Yandım hürriyet sevdasında, Kafeslerden pek çok bezdim. Bahçelerin hicranında Yüreği kan tutmuş idim. Koy, çakırma göğe uçayım,</i>
Erkinlikke emdi çıkay: Bahar kelib, her yak küldi, Çeçeklerni bir az kuçay!” Deye kuşça her yan bakdi Tınık kökde kanat kakdi.	<i>Hürriyete şimdi çıkayım: Bahar gelip her yan güldü, Çiçekleri biraz kucaklayım!” Deyip kuşçuk her yana baktı. Sakin gökte kanat çırptı.</i>

Hürriyet, ruhun yüksek duygu ve düşüncelerinden başka herhangi bir kayıt kabul etmemesi; hayır ve faziletten başka hiçbir prensibin esiri olmaması şeklinde tarif edilebilir. Bu tarif elbette Türk’ün asude mizacıyla da bire bir örtüşmektedir. Namık Kemal’in;

Ne Efsunkâr imişsin âh ey didâr-ı hürriyet
Esir-i aşkın olduk gerçi kurtulduk esaretten

(Göçgün, 1999: 1)

mırsalalarıyla da kastettiği esaret, bu yüksek duygu ve düşüncelerdir.

Aybek, Çolpan, Cumabayulı veya bir Anadolu Türk'ü olan Namık Kemal'in buluştukları ortak nokta budur. Hürriyet, her insanın en önemli, en temel haklarından biridir. Orta Asya'da yıllarca esaret altında yaşamış olan soydaşlarımız bu anlamda hürriyetin kıymetinin çok iyi bilmektedir. Benzer bir durum, 20. yüzyılın başlarında Anadolu coğrafyası ve burada yaşayan bizler için de söz konusudur. İstiklâl Marşı, TBMM'de kabul edildikten sonra, konuyla ilgili bir soruya M. Akif'in "Allah bu millete bir daha İstiklâl Marşı yazdıracak günler yaşatmasın" cevabı bu anlamda son derece önemlidir.

Balkanlarda, eski Yugoslavya sınırları içerisinde yaşayan Türklerin gür sesi Nimetullah Hafız (Nimetullah Hafız,1989) bir şiirinde özgürlük ve bağımsızlık temasını şöyle dile getirir:

Bir yangın var görüyor musunuz?
Çardaklarından başladı yangın evlerin
Ocaktan çıkma sırası bile dumanların
Koşun söndürelim bu yangınları

Bakın betiklerden yazılı adlar düşüyor
Toprağa dökülmüş kanlar yanıyor
Bu kıvılcımlardan şehitler titremekte
Koşun söndürelim bu yangınları

İşte minareye de değdi yangın
Taşları bile yanıp yıkılıyor anıtların
Kıvılcımlar kaleye doğru da gitmekte
Koşun söndürelim bu yangınları

Koşun bütün kent yanıyor
Renkli işlenmiş her şey yanıyor
Sorarsanız tarih yaprakları yanıyor
Koşun söndürelim bu yangınları

Hafız'ın bu şiirde bahsettiği yangın elbette maddi bir yangın değildir. Son derece sade ve anlaşılır bir Türkçe ile kaleme alınan şiirde yangın, evlerin çardaklarından başlar. Daha sonra minarelere, oradan anıtlara sıçrar. Yangın daha sonra büyüyerek kenti ve ülkeyi sarar. Bu yangın öyle dehşetlidir ki kitaplardaki isimler, toprağa dökülen kanlar ve bir tarih yanıp tutuşmaktadır. Şair, bir telaş ve endişe içerisinde herkesi, bu yangını söndürmeye çağırmaktadır.

Hafız'ın bu şiirinin bir anlam boyutu da, şairin dikkat çekmeye çalıştığı "kültürel yok oluş" boyutudur. Her iki mana da neticede, Türklerin istiklaline düşkünlüğü çizgisinde birleştirilir.

Nimetullah Hafız'ın Yugoslavya'da yayılan çığlığına Afganistan zbek Türklerinden Sabir Karger (Ercilasun,1991: 1998) Öyle katılmaktadır:

Afganistan Őemal Vilāyetleri

İslāmi BirleŐmesining Şairi

1. Allah rizasi bizning hedefimiz.
2. Hazreti Muhammed bizning rehberimiz.
3. Kur'an ve sünnet bizning kanunimiz.
4. Allah yolida cihad kiliŐ bizning vazifemiz.
5. Vatan istiklāli, küfr ve kommunistik ngelidegi musulmanlar azadligi bizning meramimiz.
6. Bütün dünyada Allah dīnini hakim kiliŐ bizning istegimiz.
7. Allah yolida Őehid boliŐ bizning armanimizdir.

Afganistan Őimal Vilāyetleri

İslāmi BirleŐmesinin Őiarı

1. Allah rızası bizim hedefimiz.
2. Hazreti Muhammed bizim rehberimiz.
3. Kur'an ve sünnet bizim kanunumuz.
4. Allah yolunda cihad kılmaq bizim vazifemiz.
5. Vatan istiklāli, küfür ve komünizm ngelindeki müslümanların hürriyeti bizim meramımız.
6. Bütün dünyada Allah dinini hakim kılmaq bizim isteĖimiz.
7. Allah yolunda Őehit olmak bizim arzumuz.

Bu kültürel ve manevi ortaklık, Sabir Karger'in "Can Türkiyem"(Ercilasun, 1991: 199) Şiirinde daha da belirginleŐir. Karger'in;

CAN TÜRKİYEM

Türkiyem, z Türkiyem, canım mening Şan Türkiyem,
Yer yzide bar mu sendek bir asil kan Türkiyem?
Sen ki ol on altı yulduzlar uluĖ evlādisen,
Arslanlar, Fatihler... topraĖısen han Türkiyem.
Kābesen bizge, permiz kutlu topraklarınĖı,
Bir kuyaŐsen biz uçun, nurıngga kurban Türkiyem!
Tolkinib turgan dengizdek ay yulduz bayraĖıngga
Bir karaymen ming yaŐaymen, barlığımsen Türkiyem.
Kim cesaret kılıb bilsün senge Őum kzle karab;
Kr kılar ol kzleri ordularınĖ an Türkiyem.
Mahtanur her Türk zi mundaĖ güzel diyar uçun
Can feda, canlar feda bolsun senge can Türkiyem!

CAN TÜRKİYEM

*Türkiyem, öz Türkiyem, canım benim, şan Türkiyem,
 Yeryüzünde var mıdır senden asil kan Türkiyem?
 Sen ki o on altı yıldızlar evlâdısın,
 Arslanlar, Fatihler... toprağısın, han Türkiyem.
 Kâbesin bize, öperiz kutlu topraklarını,
 Bir güneşsin biz için, nuruna kurban Türkiyem!
 Dalgalanan deniz gibi ay yıldız bayrağına
 Bir bakarım bin yaşarım, varlığım sen Türkiyem.
 Kim cesaret kılıp sana kem gözle bakabilir;
 Kör kılar o gözleri orduların o an Türkiyem.
 Övünür her Türk özü, böyle güzel diyar için
 Can feda, canlar feda olsun sana, can Türkiyem!*

dizelerinde görüldüğü gibi, Türkiye, Türk dünyası için hedeflerin, ülkelerin birleştiği ve ululaştığı bir merkezdir. Dolayısıyla Türk'ün yaşadığı her coğrafyada ortaya konan istiklal mücadelesi onurludur. Ancak Karger'in ifadesiyle "Türk özü"nü yaşadığı bu cennet vatanın istiklali apayrı bir önem taşımaktadır.

1932'de doğan Azerbaycanlı şair Helil Rıza'nın özgürlük üzerine yazmış olduğu "Azadlığ" (Usta, 1996: 813) adlı şiirini de hatırlamak gerekir.

Helil Rıza;
 Azadlığı istemişem zerre-zerre, gram-gram
 Golumdaki zincirleri gıram gerek,
 Gıram!
 Gıram!
 Azadlığı istemişem bir heb kimi, derman kimi
 İsteyirem sema kimi
 Güneş kimi!
 Cahan kimi!
 Çekil!
 Çekil, ey gesbkar!
 Men bu esrin güür sesiyem
 Gerek değil sısga bulag,
 Men ummanlar teşnesiyem!

mısralarıyla haykırmaktadır. Sınırlı dar kalıpların değil, ummanların teşnisi olmak, Türkün istiklâline susamışlığının çığılığı olarak algılanmalıdır.

Aynı duyguyu, farklı bir coğrafyadan Ali Rıza Saraçoğlu'nun yaşadığı Batı Trakya bölgesinden de duymak mümkündür. Saraçoğlu "Esaret"(Bilkan, 1998:188) adlı şiirinde Helil Rıza'nın duygularıyla özdeşleşir.

-Esir Milletlere İthaf-

Dünyada en acı şey sorsalar nedir?
Hiç düşünmeden de ki; esarettir.

Dünyada en tatlı şeyi sorsalar
Düşünmeden söyle; hakimiyettir.

Esareten kurtulsun tüm uluslar
Milletleri yücelten hürriyettir.

Bir yerde kalmasın esir bir ulus
Esaret ölüme mahkûmiyettir.

Esaret, bir zincir ki kırılmalı
Kim ki kırabilir, hür bir millettir.

Hürriyet ekmekten sudan da aziz
Cihanda en güzel, en hoş devlettir.

Dünyada en acı şey sorsalar nedir?
Hiç düşünmeden de ki; esarettir.....

Saraçoğlu da tıpkı Çolpan, Cumabayulı, Aybek, M.Akif, N.Kemal vb. şairler gibi tek bir yüreğin yekpâre atışı ritminde, en acı şeyin esaret, en tatlı şeyin hakimiyet, milletleri yücelten tek duygunun ise hürriyet olduğunu haykırır. Esaret, Saraçoğlu'na göre ölümlerle eşdeğerdir. Bu duygu, esaretin yaşandığı zor dönemlerde “mazi”nin şanlı sayfalarına sığınarak ayakta tutulmaya çalışılır. 1910 yılında Simbir’de doğan Minhac (Akidil, 1998: 426) adlı şairin “Şiirler Cıyıntığı” (Şairler Derlemesi) adını taşıyan eserinden alınan şu dördükler bu anlamda önemlidir:

Atilla'nın mantur ak atı da
Kup cirlerni Birge atlagan

Adriyatik Karpat tav buyların

Hunlar bilen birge taptagan.

Ah! Kayda kitgen hazir ul devirler

Nıge tağı kiri kilmiler,

Nıge tağı biznin Atillalar

*Atilla'nın güzel ak atı da
Çok yerleri beraber
adımlamış*

*Adriyatik Karpat dağ
boylarını*

Hunlarla beraber ezmiş.

*Ah! Nereye gitmiş şimdi o
devirler*

*Niye tekrar geri
gelmiyorlar,*

Niye tekrar bizim Atillalar

Duşman cirin taptap yürümeler?...

*Düşmanı
çiğneyip
gezmiyorlar...*

Buraya kadar ele alınan eserlerin ve şahsiyetlerin bulunduğu ortak temanın bağımsızlık olduğu görülecektir. Minhac'ın Türk tarihinin şanlı sayfalarına dönerek ima ettiği duygu dikkat edilirse yine aynı duygudur.

Sonuç

Türkiye dışında kalan Türk boyları dünyanın hemen her yerinde Osmanlı Devleti'nin yıkılışından beri büyük baskılara, zulümlere, asimile çalışmalarına maruz kalmalarına rağmen, dillerini, örf ve adetlerini inançlarını muhafaza etmeyi, kimliklerini korumayı başarmışlardır.

Bu durum, toplumun aynası vazifesini gören "edebiyat" sahasına özellikle de şiire doğal olarak yansımaktadır. Bu süreci yaşayan Türk aydınları, zaman zaman ferdi bir tavırmış gibi görünse de, kullandıkları imgeler yoluyla milli bir özellik olan - bağımsızlık - istiklâl duygusunu sürekli eserlerinde işleyerek Türk milletinin maddi ve manevi devamlılığını sağlamışlardır.

Kaynakça

- Akidil, M. A. (1998). *Kazan Tatar Türklerinin Edebiyatı*, Türk Dünyası Edebiyatları (Komisyon), MEB Yay., İstanbul
- Bilkan, A. F. (1998). *Batı Tırakya Türkleri Edebiyatı*, Türk Dünyası Edebiyatları (Komisyon), MEB Yay., İstanbul.
- Ercilasun, A. B. (1996). *Örneklerle Bugünkü Türk Alfabeleri*, Kültür Bakanlığı Yay., Ankara.
- Göçgün, Ö. (1999). *Namık Kemal'in Şairliği ve Bütün Şiirleri*, Atatürk Kültür Merkezi Yay., Ankara.
- Hafız, N. (1989). *Yugoslavya'da Çağdaş Türk Edebiyatı Antolojisi*, Ankara.
- Kemal, N. (1327). *Makalat-ı Siyasiye ve Edebiyye*
- Özbay, H. (1994). *Çolpan'ın Şiirleri Metin-Aktarma-İnceleme*, Türk Kültürü Araştırmaları Enstitüsü Yay., Ankara.
- Usta, H. İ. (1996). *Modern Azerbaycan Şiiri (Kuzey)*, Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi, Türk Şiiri Özel Sayısı, Sayı 531, Ankara.
- Yaman, E. (1996) *Çağdaş Özbek Şiiri*, Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi, Türk Şiiri Özel Sayısı, Sayı 531, Anka